

Yar-Yar ve Leperler / *Yar-Yar ve Atışma Manileri'*

Özbek halk türküleri içinde yar-yarlar ve maniler yaygın bir türdür. Yar-yarlar mani adı ile i - lenir. Dü ünde söylenecek yar-yar türküleri çok eskidir. Nevaî devrinde böyle arkılara "çengi" denilmi . Nevaî "Mizanü'l-evzan"da "çengf'yi tarif edip, onun halk arasında çok tutuldu unu ve etkili türkülerden oldu unu söyleyerek:

*"Hangi çimenden esip geldi saba, yar-yar,
Ki nefesinden düştü ateş canıma, yar-yar."*

beyitini misal getirir. (Edebiyat unaslık Terminleri Lügati, Ta kent 1970, s. 88)

Yar-yarlar esasen nikâh törenlerinde söylenen merasim sarkı ıdır. Dü ünlerde söylenmesinden

de bu türün çok eski oldu u anla ılır. Esasen kadınlar söyler (Bazı yerlerde erkekler de söyler).

Atı ma manileri iki türdür. Bazıları dü ünlerde söylenir; erkekler ve kızlar taraf taraf olup söyle irler. Oynarken söylenen atı ma manilerini ise iki ki i icra eder. Söyle me ve oyun yar rı ması gibidir.

Yar-yarlar ve atı ma manilerinden sanatçılar türlü bediî eserlerde, dramlarda, roman ve hikâyelerde çok faydalanırlar. Halk bah ılan da destanlarda bu türden çok faydalanırlar.

Çok çe itli olan Özbek halk türkülerinden, en çok yayılanlarından yar-yarlar ve atı ma manileri ile mihnet türkülerinin bazı örnekleri a a ıya alınmı tır.

Yar-Yarlar

1

Hey-hey ölen, can ölen,
Bardır mesel, yar-yar,
O ıl bala baqqanlar
Kand ü esel, yar-yar.

Hey-hey ölen, can ölen.
Kelin cânân, yar-yar,
u kelinni algende
Yoqdır arman, yar-yar.

Ta dan tü gen erçeni -
Sekkiz defiler, yar-yar,
Sekkiz qıznin serdârı -
Keldi defiler, yar-yar.

*Hey hey oğlan, can oğlan,
Vardır mesel, yar-yar,
Oğul bala bakanlar
Şeker ve bal, yar-yar.*

*Hey hey oğlan, can oğlan,
Gelin canan, yar-yar,
Şu gelini alırsak
Yoktur arzum, yar-yar.*

*Dağdan inen çamı,
Sekiz deyiniz yar-yar,
Sekiz kızın serdarı
Geldi deyiniz yar-yar.*

* Bu "yar-yar"lar, "Gülyar" kitabının 149-159. sayfaları arasından seçilerek alınmı tır.

Sekkiz qızın serdârı,
Biz bolamız, yar-yar,
Sekkiz ba da açılgen
Gül-lâlemiz, yar-yar.

*Sekiz kızın serdarı,
Biz oluruz, yar-yar.
Sekiz bağda açılan,
Gül lâlemiz, yar-yar.*

Ta da tayçaq ki neydi,
At boldım deb, yar-yar.
Üyde kelin y1 laydı,
Yat boldım deb, yar-yar.

*Dağda tayak kişniyor
At oldum diye yar-yar.
Evde gelin ağlıyor, Yat
oldum diye yar-yar.*

Y1 lama qız, y1 lama,
Toy seniki, yar-yar.
Astanesi tillâdan,
Üy seniki, yar-yar.

*Ağlama kız, ağlama
Toy seninki, yar-yar.
Eşiği altından
Ev seninki, yar-yar.*

Hey-hey ölen, can ölen,
Mis pencere, yar-yar.
Her cefâge konadı,
Qız beçâre, yar-yar.

*Hey hey oğlan, can oğlan,
Mis pencere, yar-yar.
Her cefaya katlanır,
Kız biçare, yar-yar.*

Ta dan arca tü edi,
mâretge, yar-yar,
Biz hem O ge baramız,
Ziyâretge, yar-yar.

*Dağdan çam iner
İmarete, yar-yar.
Biz de Oş'a varırız
Ziyarete, yar-yar.*

Hey-hey ölen, can ölen,
Hey-hey letey, yar-yar.
Men ükemnift toyların,
Kerney letey, yar-yar.

*Hey hey oğlan, can oğlan,
Hey hey leteyim, yar-yar.
Ben kardeşimin düğününü
Zurnalı edeyim, yar-yar.*

Qat-qat körpe üstide,
Piyâlemen, yar-yar.
Yârge selâm bergeni,
Uyalamen, yar-yar.

*Kat kat minder üstünde,
Piyaleyim, yar-yar.
Yâre selam vermeye,
Utaniyorum, yar-yar.*

Bir selâm-ikki selâm,
Qalem qa ge, yar-yar.
Takey selâm beremen,
Ba rita ge, yar-yar.

*Bir selam, iki selam,
Kalem kaşa, yar-yar.
Nicedir selam veririm,
Bağrı taş, yar-yar.*

Tahta-tahta köprük,
Tahrifi bolsın, yar-yar.
Pey ambernifi qızıdek,
Bahtıf bolsın, yar-yar.

*Tahta tahta köprü,
Tahtın olsun, yar-yar.
Peygamberin kızı gibi,
Bahtın olsun, yar-yar.*

Pey ambernin kızını,
Kim körıbdı, yar-yar.
Ata-ana mehrige,
Kim toyıbdı, yar-yar.

*Peygamberin kızını
Kim görmüş, yar-yar.
Ana baba sevgisine,
Kim doymuş, yar-yar.*

Deryâge ta a tiranlar,
Batar-keter, yar-yar.
Uzaqqa qız bermenler,
Alar-keter, yar-yar.

Uzaqqa bergen qızın,
Rengi sanq, yar-yar.
Köziden aqqan ya ı,
Misli arıq, yar-yar.

Misli anq, mis bolsın,
Sâmân bolsın, yar-yar.
Uzaqqa tü gen sinlim,
Aman bolsın, yar-yar.

Yar-yar aytsan, beri kel,
Aytı aylık, yar-yar.
Aq miltıq, qara miltıq,
Atı aylık, yar-yar.

Aq miltıq, kara miltıq
Atgen atam, yar-yar.
Öz qızını yat körib,
Satgen atam yar-yar.

Öz qızının ornıge,
Badam eksin, yar-yar.
Badam ahı qayrılsa,
Balam desin, yar-yar.

Qat-qatgine qatlama,
Qatlanadı, yar-yar.
Qızını alıb yengeler,
Atlanadı, yar-yar.

Qızını alıb yengeler,
Tura tursın, yar-yar.
Aq süit bergen anası,
Razı bolsın, yar-yar.

Qıyametlik atası,
Qâzı bolsın, yar-yar.

Arabanın tegige
Sepdim kepek, yar-yar.
Kelin ayım sepleri,
Beri ipek,yar-yar.

eldir- uldir kamı ge
Sır am tü di, yar-yar.
Sinemegen yigitge,
Sinlim tü di, yar-yar.

*Irmağa taş atmayın,
Batar gider, yar-yar.
Uzağa kız vermeyin,
Alır gider, yar-yar.*

*Uzağa verilen kızın,
Rengi san, yar-yar.
Gözünden akan yaş
Misli dere., yar-yar.*

*Gümüş dere, gümüş olsun,
Saman olsun, yar-yar.
Uzağa düşen kız kardeşim,
Aman olsun, yar-yar.*

*Yar-yar söylersen, beri gel,
Söyleşelim, yar-yar.
Ak silah, kara silah,
Atışalım, yar-yar.*

*Ak silah, kara silah,
Atan babam, yar-yar.
Öz kızını yat görüp,
Satan babam, yar-yar.*

*Öz kızının yerine
Badem eksin, yar-yar.
Badem dalı eğrilse,
Yavrum desin, yar-yar.*

*Kat kat katlama,
Katlanır, yar-yar.
Kızı alıp yengeler,
Atlanır, yar-yar.*

*Kızı alıp yengeler,
Kalka dursun, yar-yar.
Ak süit veren anası,
Razı olsun, yar-yar.*

*Ahiretlik babası,
Kadı olsun, yar-yar.*

*Arabanın altına
Serptimi kepek, yar-yar.
Gelin hanımın çeyizi
Hep ipek, yar-yar.*

*Şaldır-şuldur kamışa,
Küpem düştü, yar-yar.
Tanmadık yiğide
Kız kardeşim düştü, yar-yar.*

Sinlim üçün qavur am,
Qayı adı, yar-yar.
Qolımdagi qo üzük
Meyi edi, yar-yar.

Uzaq-uzaq yol yürüb,
Sürilmenler, yar-yar.
On be tillâ pul berib,
Kerilmenler, yar-yar.

On be tillâ kelinni
Harcleb keldim, yar-yar.
Tolgen aydek sinlimni
Ba lab keldim, yar-yar.

Andicandan ot yaqsam,
O da tütün, yar-yar.
Bu dünyada barmiken,
Ba rı bütün, yar-yar?

Bu dünyada tapılsa.
Ba rı bütün, yar-yar,
Qa azdan qazan qılay,
Güliden otın, yar-yar.

Yar-yar aytıb kelemen,
Kimmifi toyı, yar-yar?
Aq gül bilen qızıl gül,
Qızın toyı, yar-yar.

Küyav paççam atları,
Oynab ki ner, yar-yar.
Üstidegi yapı ı,
Otdey ya nar, yar-yar.

Devletinnifi banda,
Toy qılakör, yar-yar.
Astânesi tillâdan,
Üy qılakör, yar-yar.

Hey-hey ölen, can ölen,
Kelin keldi, yar-yar.
Kelin bilen qo ılıb,
Devlet keldi, yar-yar.

Çimildiknin yanında
Deste qa ıq, yar-yar.
Küyav paççam, sorarsen,
Altın â ıq, yar-yar.

*Kız kardeşim için kaburgam,
Eğriler, yar-yar.
Elimdeki çift yüzük,
Bükülür yar-yar.*

*Uzak uzak yol yürüyüp,
Sürülmeyin, yar-yar.
On beş altın pul verip,
Kasılmayın, yar-yar.*

*On beş altın mehri
Harcayıp geldim, yar-yar.
Dolunay gibi kardeşimi
Bırakıp geldim, yar-yar.*

*Endican'da ateş yaksam,
Oş 'ta duman, yar-yar.
Bu dünyada var mı ki,
Bağrı bütün, yar-yar?*

*Bu dünyada bulunsa,
Bağrı bütün, yar-yar.
Kâğıttan kazan yapayım
Güliden odun, yar-yar.*

*Yar-yar söylüyorum,
Kimin düğünü yar-yar.
Ak gül ile kızıl gül
Kızın düğünü, yar-yar.*

*Güvey eniştemin atlan,
Oynar kişner, yar-yar.
Üstündeki örtüsü
Ateş gibi parlar, yar-yar.*

*Devletin var iken,
Düğün dernek kur yar-yar.
Eşiği altından,
Ev yaptır, yar-yar.*

*Hey hey oğlan, can oğlan,
Gelin geldi, yar-yar
Gelin ile bir olup,
Devlet geldi, yar-yar.*

*Güveyi evinin yanında,
Deste kaşık, yar-yar.
Güveyi eniştemi, sorarsan,
Altın âşık, yar-yar.*

Yar-yar aytıb baramız,
Elimizge, yar-yar.
ayı çar ı ba latın
Belimizge, yar-yar.

Hey-hey ölen, can ölen,
Ölen köpdür, yar-yar.
Ölen aytgen tilifiden.
Mene öpdür, yar-yar.

Hey-hey ölen, can ölen,
Toydır bugün, yar-yar.
Dost kelib,dü men keter
Kündür bugün, yar-yar.

Hey-hey ölen, can ölen,
Gül qayda bar, yar-yar.
Bir yah ige bir yaman
Her yerde bar, yar-yar. .

Kelinçeknifi tamıdan
Oıy ıruçdı, yar-yar,
Küyav yi it tamıge
Barıb tü di, yar-yar.

Küyav yi it tamını
Taldan yapgen, yar-yar.
unday yah i qaylıqını
Qaydan tapgen, yar-yar.

Biznift ba lar ketide
Bir tup encir, yar-yar,
U endrnifL tegide
Tüle zencir, yar-yar.

Tille zencir ba mi
Üzib bolmas, yar-yar.
Sevgi qurgen taqdirni
Buzib bolmas, yar-yar.

*Yar-yar söyleyip gideriz,
Elimize, yar-yar.
İpek kuşak bağlatın
Belimize, yar-yar.*

*Hey hey oğlan, can oğlan,
Oğlan çoktur, yar-yar.
Oğlan konuşan dilinden,
Bana öptür, yar-yar.*

*Hey hey oğlan, can oğlan,
Düğündür bugün, yar-yar.
Dost gelip, düşman gider,
Gündür bugün, yar-yar.*

*Hey hey oğlan, can oğlan,
Gül nerede var, yar-yar.
Bir iyiye bir kötü,
Her yerde var, yar-yar.*

*Gelin hanımın damından,
Alıcı kuş uçtu, yar-yar,
Güveyi oğlanın damına
Varıp kondu, yar-yar.*

*Güveyi oğlan damını,
Dal ile örtmüş, yar-yar.
Böyle güzel yavukluyu,
Herden bulmuş, yar-yar.*

*Bizim bağların ardında,
Bir top incir, yar-yar.
O incirin dibinde,
Altın zincir, yar-yar.*

*Altın zincir bağını,
Koparamaz, yar-yar.
Sevgi gelen takdiri,
Bozamaz, yar-yar.*

